

Raport științific

Etapa 2 / 2025

proiect:

Investigarea dinamicii migrației de întoarcere în Republica Moldova: o analiză calitativă
(ReMiReM)

Cod proiect PN-IV-P8-8.3-ROMD-2023-0173

<https://fspac.ubbcluj.ro/castle/en/research/research-projects/remirem>

Elementele raportului științific sunt organizate precum urmează:

- 1 - Un rezumat executiv al activităților realizate în perioada de implementare (max. 1 pag.). Acesta poate fi publicat de către Autoritatea Contractantă în pagina web a competiției. -----
----- pag. 2
- 2 - Un sumar al progresului (livrabile realizate, indicatori de rezultat, diseminarea rezultatelor, justificare diferențe, dacă e cazul); ----- pag. 3
- 3 - Descrierea științifică cu punerea în evidență a rezultatelor etapei anuale și gradul de realizare a obiectivelor; ----- pag. 6

1 - Un rezumat executiv al activităților realizate în perioada de implementare

Rezumatul executiv al activităților (perioada 2025) pentru proiectul

*Investigarea dinamicii migrației de revenire în Republica Moldova: o analiză calitativă
(ReMiReM)*

Codul proiectului PN-IV-P8-8.3-ROMD-2023-0173

Livrabilele propuse (Raportul preliminar de cercetare România - RPRR, 1 articol trimis spre publicare, 4 participări la conferințe internaționale) pentru această fază au fost realizate, chiar depășite în raport cu activitățile planificate. RPRR include atât concluzii teoretice și conceptuale (din cercetarea documentară), cât și exemple și extrase (din interviuri) care conduc la concluzii preliminare pentru a ghida analiza ulterioară. În loc de un articol, au fost trimise spre publicare 3 articole, dintre care două sunt deja publicate și unul este în curs de evaluare (a se vedea site-ul web). În loc de 4 prezentări la conferințe, au fost susținute în total 11 prezentări, 9 în cadrul a 2 paneluri colaborative axate pe proiect și 2 prezentări independente (a se vedea site-ul web).

Activitățile, finalizate de asemenea în proporție de 100 % în faza 2 a proiectului (Act 2.1 Colectarea datelor în România, Act 2.2 Analiza de politici și Act 2.3 Producerea de materiale pentru diseminare), desfășurate între 1 ianuarie 2025 și 31 decembrie 2025, au fost implementate după cum urmează.

Colectarea datelor pentru România (Act 2.1) – în cadrul accentului anterior reorientat spre a include și alte țări relevante pe lângă România – a fost realizată prin (Act 2.1.1, BBU) formarea continuă a cercetătorilor din RM, sprijinul acordat pentru identificarea respondenților și conceperea interviurilor, monitorizarea procesului de colectare a datelor, precum și editarea RPRR; (Act 2.1.2, ASEM) identificarea respondenților, colectarea și transcrierea datelor de teren, precum și participarea la crearea PRRR. Toate interviurile rămase au fost colectate (depășind ținta inițială de 70 interviuri total), atât de la membri de familie, cât și de la experți.

Analiza politicilor pentru Republica Moldova (Act 2.2) (care va fi publicată în faza următoare, conform planului) a fost realizată prin (Act 2.2.1., BBU) formarea și coordonarea procesului de cercetare printr-o serie de întâlniri și sesiuni de formare; și (2.2.2., ASEM) crearea analizei politicilor. Această activitate a stat la baza mai multor rezultate în faza actuală, cum ar fi publicarea de articole și prezentări la conferințe.

Producerea de materiale pentru diseminare (conferințe/articole) (Act 2.3) a fost realizată prin (Act 2.3.1., BBU) formarea și coordonarea procesului de producție științifică și (Act 2.3.2, ASEM) participarea la acest proces de producție, unde, pe baza articolelor și prezentărilor la conferințe produse, dar și dincolo de acestea, a început inclusiv colaborarea privind conceptul volumului editat care urmează să fie publicat la Cluj (livrabil în 2026). O contribuție specială a fost adusă prin experiența celor două paneluri comune la conferințele SSR și RoMig.

2 Sumar al progresului (livrabile realizate, indicatori de rezultat, diseminarea rezultatelor, justificare diferențe, dacă e cazul);

Conform Planului de realizare a proiectului, **livrabilele** propuse (Raportul preliminar de cercetare România - RPRR, 1 articol trimis spre publicare, 4 participări la conferințe internaționale) pentru această fază au fost realizate 100%, chiar depășite în raport cu activitățile planificate. RPRR include atât concluzii teoretice și conceptuale (din cercetarea documentară), cât și exemple și extrase (din interviuri) care conduc la concluzii preliminare pentru a ghida analiza ulterioară. În loc de un articol, au fost trimise spre publicare 3 articole, dintre care două sunt deja publicate și unul este în curs de evaluare (a se vedea site-ul web). În loc de 4 prezentări la conferințe, au fost susținute în total 11 prezentări, 9 în cadrul a 2 paneluri colaborative axate pe proiect și 2 prezentări independente (a se vedea site-ul web).

Activitățile, finalizate de asemenea în proporție de 100 % în faza 2 a proiectului (Act 2.1 Colectarea datelor în România, Act 2.2 Analiza de politici și Act 2.3 Producerea de materiale pentru diseminare), desfășurate între 1 ianuarie 2025 și 31 decembrie 2025, au fost implementate după cum urmează.

Colectarea datelor pentru România (Act 2.1) – în cadrul accentului anterior reorientat spre a include și alte țări relevante pe lângă România – a fost realizată prin (Act 2.1.1, BBU) formarea continuă a cercetătorilor din RM, sprijinul acordat pentru identificarea respondenților și conceperea interviurilor, monitorizarea procesului de colectare a datelor, precum și editarea RPRR; (Act 2.1.2, ASEM) identificarea respondenților, colectarea și transcrierea datelor de teren, precum și participarea la crearea PRRR. Toate interviurile rămase au fost colectate (depășind ținta inițială de 70 interviuri total), atât de la membri de familie, cât și de la experți.

Analiza politicilor pentru Republica Moldova (Act 2.2) (care va fi publicată în faza următoare, conform planului) a fost realizată prin (Act 2.2.1., BBU) formarea și coordonarea procesului de cercetare printr-o serie de întâlniri și sesiuni de formare; și (2.2.2., ASEM) crearea analizei politicilor. Această activitate a stat la baza mai multor rezultate în faza actuală, cum ar fi publicarea de articole și prezentări la conferințe.

Producerea de materiale pentru diseminare (conferințe/articole) (Act 2.3) a fost realizată prin (Act 2.3.1., BBU) formarea și coordonarea procesului de producție științifică și (Act 2.3.2, ASEM) participarea la acest proces de producție, unde, pe baza articolelor și prezentărilor la conferințe produse, dar și dincolo de acestea, a început inclusiv colaborarea privind conceptul volumului editat care urmează să fie publicat la Cluj (livrabil în 2026). O contribuție specială a fost adusă prin experiența celor două paneluri comune la conferințele SSR și RoMig.

Astfel, gradul de realizare a activităților pentru Etapa 2 de proiect este de 100%.

Adițional față de activitățile propuse în mod concret în planul de realizare, am mai propus să avem **ședințe lunare** (unele exclusiv online) pentru monitorizarea activităților proiectului.

Mai în detaliu, în cursul **stagiilor** din România – pe lângă activitatea de colectare a datelor, realizată de colegii din RM – au mai avut loc următoarele activități comune:

- Activități de pregătire în transcrierilor materialelor audio (interviurile înregistrate) prin folosirea serviciilor de transcriere automată asistată de inteligența artificială
- Transcrieri realizate de colegii din RM
- Pregătire și aplicare a cunoștințelor de codare a datelor asupra materialului transcris în prealabil de către colegi
- Analiză primară și secundară a datelor
- Pregătirea textelor științifice pentru prezentări la conferințe și publicații
- Mentorarea colegilor în identificarea spațiilor pentru publicații
- Pregătirea pentru evenimentele de diseminare din etapa următoare (Workshop și Webinar)

În aspectul **diseminării**, s-au realizat următoarele prezentări:

- 4 prezentări din partea membrilor de echipă, organizate în cadrul unui panel intitulat Vocile familiilor în cadrul migrației de revenire a moldovenilor (Voices of Families in Moldovan Return Migration) dedicat proiectului, în cadrul conferinței trianuale a Societății pentru Studii Românești (Triennial Conference of the Society for Romanian Studies), 29-31 mai 2025, Cluj-Napoca
- 2 prezentări de către membri de echipă la cel de-al 5-lea Forum Mondial de Sociologie ISA (the 5th Isa World Forum of Sociology), 6-11 iulie 2025, Rabat, Maroc
- 5 prezentări realizate de membrii de echipă în cadrul unei sesiuni intitulate Regândirea migrației de revenire în Moldova (Rethinking Return Migration in Moldova) dedicate proiectului la cea de-a 5-a Conferință internațională RoMig (the 5th RoMig International Conference), 31 octombrie - 1 noiembrie 2025, Sibiu, România

În același aspect al **diseminării**, s-au realizat de asemenea următoarele publicații semnate de membri de echipă ai proiectului:

- Articol volum conferință: Popa, M., & Plămădeală, O. (2024). Managementul riscurilor aferent migrației talentelor și incluziunii diasporei în Republica Moldova și Bosnia-Herțegovina (Risk management of talent' migration and diaspora inclusion in the Republic of Moldova and Bosnia and Herzegovina). in E. Özen (Ed.-in-chief), S. Grima, H. Shabani, A. Hazar, & I. Mazreku (Eds.), VIII. International Applied Social Sciences Congress (C-IASOS 2024): Proceedings book (pp. 561–580). Economics and Financial Research Association
- Articol de jurnal: Popa, M. (2025). Tipare în schimbare în fluxurile globale de capital, comerț, migrație și informație (Shifting patterns in global flows of trade, capital, migration and information). Global Economic Observer, 13(1), 51–62.
- Articol de jurnal: Vaculovschi, D. (sub evaluare). Migrația de revenire din Republica Moldova. Provocări, soluții. (Return migration from the Republic of Moldova. Challenges, Solutions). Journal of Romanian Studies

În vederea **diseminării viitoare** (2026), au fost realizate activități de planificare și organizare pentru două categorii de rezultate viitoare:

- Au avut loc interacțiuni de planificare și organizare pentru cele două evenimente care urmează să se petreacă anul viitor / în următoarea etapă de proiect: workshopul final de diseminare academică, pentru care s-au găsit tema, variante de titlu, timpul de efectuare, invitați, infrastructură, amplitudine, durată, model de desfășurare.
- Mai departe, webinarul pentru diseminarea destinată stakeholderilor din domeniu a fost discutat și s-au primit propuneri de teme, variante de titlu, timp de efectuare, invitați, infrastructură, amplitudine, durată, model de desfășurare.
- S-a efectuat planificarea și fundamentarea volumului colectiv care să cuprindă toți participanții din proiect și toate temele majore abordate, spre predare la publicare în cursul ultimei etape, pentru care s-au stabilit: tematici, variante de titlu, parteneriate de autorat, anvergură, model de editare, limbi, posibile edituri.

Adițional, reprezentantul BBU membru de proiect Anatolie Coșciug s-a deplasat la **Întâlnirea comună de lucru** organizată de instituția finanțatoare UEFISCDI la Chișinău, în data de 6-7 iunie 2025.

3 Descrierea științifică cu punerea în evidență a rezultatelor etapei anuale și gradul de realizare a obiectivelor;

În ansamblu, proiectul are ca **scop** înțelegerea factorilor determinanți ai deciziei migranților moldoveni potențiali și reali de a reveni în țară, atât în ceea ce privește motivele, cât și fezabilitatea practică, și să ofere recomandări pentru a încuraja și a spori întoarcerea lor. Acesta scop se realizează prin 3 **obiective**, anume, 1. explorarea **factorilor** de decizie în revenire, 2. analiza **impactului** întoarcerii și 3. identificarea mecanismelor de **sprijin**.

Obiectivele proiectului sunt realizate în paralel de-a lungul proiectului, în mod progresiv, ca rezultat al evoluției activităților care le stau la bază.

Prin **activitățile** etapei: cercetarea de literatură, analiza de politici, activitățile de interacțiune științifică (traininguri, colaborare în vederea producerii de materiale științifice – pentru conferințe și publicații), respectiv cercetarea de teren (toate interviurile realizate), s-au realizat pași esențiali către îndeplinirea tuturor celor trei obiective ale proiectului.

Livrabilele principale ale etapei anuale sunt cuprinse în "Raportul de cercetare preliminară România" (livrabilă, inclusă mai jos) care a fost realizat integral. Pe lângă aceasta, prezentările de conferință (11 prezentări în 2 paneluri / sesiuni și 2 prezentări independente) (livrabile, prezentate mai sus) și articolele publicate (2) / în curs de publicare (1) reflectă și ele rezultatele științifice ale etapei în diferite aspecte.

Panelul de la conferința SRS Vocile familiilor în cadrul migrației de revenire a moldovenilor (Voices of Families in Moldovan Return Migration) dedicat proiectului, în cadrul conferinței trianuale a Societății pentru Studii Românești (Triennial Conference of the Society for Romanian Studies), 29-31 mai 2025, Cluj-Napoca analizează migrația de întoarcere în Republica Moldova și modul în care ea e modelată de factori economici, politici și afectivi. Moldova rămâne o țară cu emigrație masivă, iar revenirea este adesea circulară sau „în etape”, depinzând de oportunități, servicii și rețele. Sunt discutate riscuri globale (crize economice, pandemii, conflicte, schimbări climatice, presiuni demografice, tehnologii/AI și dezinformare) care pot destabiliza piețele muncii și pot împinge migrația din zona voluntară spre cea forțată, influențând decizia de retur. Textele evidențiază dificultăți concrete ale reintegrării: salarii mici, locuri de muncă insuficiente, acces inegal la servicii, birocrație și recunoașterea calificărilor. În paralel, sunt propuse direcții de politici de incluziune: sprijin pentru antreprenoriat, servicii sociale și educaționale pentru copiii „lăsați acasă” și pentru familiile transnaționale, consiliere și coordonare instituțională. Perspectiva familială arată că familia e ancoră a migrației, iar „acasă” este definit prin relații și apartenență; întoarcerea devine o „nouă migrație”, cu readaptări și uneori cu România ca destinație alternativă.

Cele două prezentări independente de la Forumul Mondial de Sociologie ISA (the 5th Isa World Forum of Sociology), 6-11 iulie 2025, Rabat, Maroc sintetizează rezultatele preliminare ale proiectului și politicile de incluziune pentru migranți și familiile lor. Pe baza interviurilor cu migranți/familii și cu experți/instituții, se arată că reintegrarea depinde de accesul real la servicii, protecție socială, muncă, formare și sprijin psihosocial, dar este frânată de birocrație, cadru legal fragmentat, calitate inegală a serviciilor (urban–rural), lipsă de informare și neîncredere. Sunt discutate inițiative de implicare a diasporei și sprijin

pentru returnați (consiliere, programe investiționale, antreprenoriat). A doua lucrare propune o viziune „stratificată” a revenirii: adesea în pași, cu România ca bază/alternativă, iar „întoarcerea” devine o nouă migrație, puternic influențată de familie și de „cetățenia afectivă”, mai ales la copii.

În cadrul sesiunii din cadrul conferinței RoMig Regândirea migrației de revenire în Moldova (Rethinking Return Migration in Moldova) dedicate proiectului la cea de-a 5-a Conferință internațională RoMig (the 5th RoMig International Conference), 31 octombrie - 1 noiembrie 2025, Sibiu, România, s-a prezentat migrația de întoarcere în Republica Moldova ca fenomen complex, legat de piața muncii fragilă și îmbătrânirea demografică, unde „invitația” de a reveni funcționează doar dacă este dublată de stimulente și sprijin real pentru reintegrare socială și profesională. Cercetările cantitative și calitative indică o asociere între lipsa politicilor personalizate și reintegrarea scăzută a returnaților. În plan economic, remitențele sunt descrise ca resursă-cheie: ajută la pregătirea revenirii, reduc riscurile și pot transforma întoarcerea într-o decizie de stabilire, nu doar mobilitate circulară. Analizele de politici publice discută răspunsurile instituționale și eficiența programelor de incluziune/reintegrare, subliniind nevoia de evaluare și îmbunătățire a intervențiilor. O componentă centrală este „apartenența afectivă”: familia apare ca principal motor non-economic și infrastructură de sprijin, iar România poate funcționa ca „patrie intermediară”; astfel, revenirea este adesea stratificată și trăită ca o „nouă migrație”, nu ca final al migrației.

Articolul volum conferință: Popa, M., & Plămădeală, O. (2024). Managementul riscurilor aferent migrației talentelor și incluziunii diasporei în Republica Moldova și Bosnia-Herțegovina (Risk management of talent' migration and diaspora inclusion in the Republic of Moldova and Bosnia and Herzegovina). in E. Özen (Ed.-in-chief), S. Grima, H. Shabani, A. Hazar, & I. Mazreku (Eds.), VIII. International Applied Social Sciences Congress (C-IASOS 2024): Proceedings book (pp. 561–580). Economics and Financial Research Association analizează migrația talentelor („brain drain”) ca risc major pentru economii mici în dezvoltare, comparând Republica Moldova și Bosnia și Herțegovina. Folosește statistici naționale/internaționale și literatură de specialitate pentru a evidenția cauze (oportunități economice mai bune, instabilitate politică, război, educație) și efecte (pierdere de competențe, scădere a bazei fiscale și frânarea dezvoltării). Pentru Bosnia sunt descrise valuri istorice de migrație și principale destinații (mai ales țări vecine și Germania/Austria), plus diferențe culturale (Hofstede) care explică preferința pentru medii relativ apropiate. Pentru Moldova, emigrația e legată de tranziția post-1991 și de servicii publice slabe, iar destinațiile sunt alese mai ales după oportunități, nu proximitate culturală. Studiul subliniază importanța politicilor de implicare a diasporei (proiecte, platforme, cadru legal, investiții) și rolul remitențelor, aflate pe trend ascendent, ca resursă pentru dezvoltare și posibile forme de „brain gain”.

Articolul de jurnal: Popa, M. (2025). Tipare în schimbare în fluxurile globale de capital, comerț, migrație și informație (Shifting patterns in global flows of trade, capital, migration and information). *Global Economic Observer*, 13(1), 51–62. explică „circuitul economic global” prin patru fluxuri cheie—comerț, capital (în special ISD), migrație și tehnologie/informație—și arată cum acestea își schimbă intensitatea și direcția sub influența crizelor, conflictelor și globalizării. Sunt definite conceptele și prezentate tendințe pe baza

datelor internaționale: expansiunea puternică a comerțului din anii 1970, șocurile din 2008–2009 și 2020, apoi revenirea până în 2022; rolul politicilor comerciale (autarhică, liberală, protecționistă). Pentru investiții, sunt analizate dinamica ISD și rolul corporațiilor transnaționale ca motor al capitalului și transferului de know-how. Secțiunea despre migrație evidențiază creșterea mobilității globale, remitențele și migrația forțată. În final, tehnologia și inovația sunt prezentate ca acceleratori ai competitivității și ai noilor reconfigurări globale.

Articolul de jurnal (sub evaluare): Vaculovschi, D. (sub evaluare). Migrația de revenire din Republica Moldova. Provocări, soluții. (Return migration from the Republic of Moldova. Challenges, Solutions). Journal of Romanian Studies explorează aspectele macro- și micro-economice cât și sociale ale migrației de revenire din RM.

Raport de cercetare preliminară România

Migrația de revenire a moldovenilor cu legături în România și statele europene

Contextul teoretic și politico-social al migrației de revenire în Republica Moldova

Migrația de revenire în Republica Moldova reprezintă un fenomen complex și multidimensional, influențat de factori economici, sociali, culturali și psihologici. După aderarea României la Uniunea Europeană, în anul 2007, mobilitatea populației a cunoscut o intensificare semnificativă, determinând nu doar creșterea migrației pentru cetățenii Republicii Moldova în drumul lor spre Uniunea Europeană, ci și un spațiu de formare, socializare și acumulare de competențe. Migrația de revenire a moldovenilor care au trăit, studiat sau lucrat în România ori în alte state europene reprezintă un fenomen distinct în cadrul mobilităților regionale est-europene. Pentru mulți dintre acești migranți, revenirea în Republica Moldova nu este o simplă întoarcere geografică, ci un proces de reintegrare socială și profesională după o perioadă de socializare europeană. Repatrierea nu este un proces simplu sau uniform, ci rezultatul unei combinații între factori obiectivi – precum condițiile economice, oportunitățile de angajare și politicile publice – și factori subiectivi, legați de identitate, apartenență și dorința de reîntregire familială.

Revenirea în Republica Moldova este adesea determinată de dorința de stabilitate, de apropierea față de familie sau de aspirația de a contribui la dezvoltarea comunității de origine. În același timp, motivațiile economice rămân esențiale, în special pentru cei care doresc să-și valorifice competențele și experiența dobândită peste hotare.

În ansamblu, migrația de revenire reflectă transformările societății moldovenești contemporane, fiind un indicator al globalizării și al legăturilor tot mai dinamice dintre Republica Moldova și spațiul european. Gestionarea eficientă a acestui fenomen necesită

politici publice coerente, capabile să transforme revenirea într-o oportunitate reală de dezvoltare socială și economică. Prin urmare, migrația de revenire a moldovenilor cu legături în România devine o componentă esențială a circuitului transnațional Moldova–România–UE, reflectând atât mobilitatea regională, cât și procesul de europenizare socială a Moldovei prin diaspora sa.

Tipologii ale revenirii migranților

Literatura de specialitate asupra migrației de revenire propune o serie de tipologii care reflectă diversitatea motivațiilor și contextelor în care are loc reîntoarcerea. Migrația de revenire nu este un proces uniform, ci unul complex, influențat de factori economici, sociali, culturali și emoționali. În cazul Republicii Moldova, analiza experiențelor individuale ale migranților arată că revenirea este adesea rezultatul unei combinații între nevoia de stabilitate, dorința de reîntregire familială și căutarea unui sens profesional în țara de origine.

Un prim tip este revenirea din eșec, asociată cu dificultățile de adaptare în țara gazdă: bariere lingvistice, condiții precare de muncă, discriminare sau lipsa rețelelor de sprijin. Migranții care se întorc în acest context percep revenirea ca o soluție de salvare și de reluare a unei vieți predictibile.

Al doilea tip este revenirea conservatoare, specifică celor care au reușit să atingă obiectivele economice propuse – economisirea unei sume de bani, construirea unei case, susținerea copiilor la studii. Această revenire este planificată, însă nu întotdeauna durabilă, mulți migranți optând ulterior pentru o nouă plecare.

Revenirea pentru pensionare este frecventă în rândul celor care au trăit decenii în străinătate și aleg să se întoarcă în țara de origine la bătrânețe, motivați de dorul de familie și de mediul cultural familiar.

Prin urmare, revenirea inovatoare este caracteristică tinerilor sau profesioniștilor care revin pentru a investi competențele și resursele acumulate în afara granițelor. Acești migranți pot deveni agenți ai schimbării, aducând inovație și spirit antreprenorial în comunitățile de origine.

Toate aceste forme de revenire coexistă și se suprapun, fiind determinate de contexte personale și socio-economice diverse, dar și de modul în care statul moldovenesc reușește să creeze condiții favorabile pentru reintegrare.

Potențialul migranților reîntorși

Migranții care aleg să revină în Republica Moldova constituie o resursă umană și socială deosebit de valoroasă pentru dezvoltarea țării. Ei aduc cu sine nu doar economii și capital financiar, ci și competențe profesionale, abilități tehnice, experiențe interculturale și o perspectivă modernă asupra muncii, eticii profesionale și vieții comunitare. Prin contactul prelungit cu alte societăți, mulți dintre ei au dobândit standarde ridicate de profesionalism,

spirit civic, disciplină și o cultură organizațională orientată spre performanță, transparență și eficiență. Acest potențial poate fi transformat într-un factor strategic de dezvoltare națională, dacă este susținut prin politici publice coerente și programe adaptate nevoilor celor reveniți. În Republica Moldova, mai multe inițiative instituționale au vizat valorificarea capitalului diasporei și sprijinirea reintegrării migranților. Printre acestea se numără:

1. Programul PARE 1+1 (ODIMM), care oferă finanțare nerambursabilă pentru migranții sau rudele acestora care investesc remitențele în afaceri în țară;
2. Programul guvernamental „Reintegrare prin antreprenariat”, destinat persoanelor revenite din străinătate interesate de inițierea unei activități economice;
3. Diaspora Engagement Hub (Biroul pentru Relații cu Diaspora), care sprijină implicarea diasporei în proiecte culturale, educaționale și civice;
4. Programele OIM și PNUD Moldova, axate pe consilierea migranților reîntorși, recunoașterea competențelor dobândite peste hotare și facilitarea accesului pe piața muncii;
5. inițiativele civice și antreprenoriale, precum RePatriot Moldova sau rețelele profesionale ale diasporei, care încurajează transferul de experiență și investițiile locale.

Succesul reintegrării depinde însă nu doar de sprijinul economic, ci și de reconstrucția încrederii între stat, societate și cetățenii reveniți. Este esențial ca revenirea să fie percepută nu ca un eșec al experienței migratorii, ci ca o etapă firească de revalorizare a capitalului acumulat peste hotare. Promovarea poveștilor de succes, crearea rețelilor de sprijin locale și implicarea activă a autorităților publice și a comunităților pot transforma migrația de revenire într-un motor autentic al dezvoltării regionale și sociale în Republica Moldova.

Politici și programe de sprijin

Politicele și programele dedicate migranților reîntorși au devenit, în ultimul deceniu, o componentă esențială a politicilor publice din Republica Moldova, odată cu recunoașterea potențialului socio-economic al diasporei. Statul moldovean, în colaborare cu partenerii internaționali, a inițiat o serie de măsuri menite să faciliteze reintegrarea persoanelor revenite, să stimuleze investițiile provenite din remitențe și să consolideze legătura dintre migrație și dezvoltare. Una dintre cele mai cunoscute inițiative este Programul PARE 1+1, implementat de Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului (ODA, fostă ODIMM), care funcționează după principiul „pentru fiecare leu investit din remitențe, statul oferă un leu grant”. Programul sprijină cetățenii moldoveni care au muncit peste hotare sau rudele acestora să inițieze sau să extindă afaceri în Republica Moldova, contribuind astfel la dezvoltarea locală și crearea de locuri de muncă. De asemenea, Biroul pentru Relații cu Diaspora (BRD) din cadrul Cancelariei de Stat coordonează o serie de proiecte axate pe consolidarea legăturilor cu diaspora și sprijinirea revenirii. Printre acestea se remarcă:

- Diaspora Engagement Hub (DEH) – un program care oferă microgranturi și asistență tehnică pentru implicarea diasporei în proiecte culturale, educaționale și civice;

- Programul DOR – Diaspora, Origini, Reveniri, care promovează menținerea identității naționale și conectarea tinerilor din diaspora cu Republica Moldova;
- Platforma guvernamentală de informare pentru migranți, destinată consilierii privind reintegrarea socială, educațională și profesională.

Pe lângă eforturile instituțiilor naționale, Organizația Internațională pentru Migrație (OIM), PNUD Moldova, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) și UE sprijină proiecte de reintegrare prin granturi, instruiți și servicii de consiliere. Proiecte precum „Migrație și dezvoltare locală” (MiDL) sau „Reintegrarea durabilă a migranților reîntorși” au contribuit la consolidarea capacității autorităților locale de a implica migranții reveniți în dezvoltarea comunităților. În același timp, mai multe inițiative civice și antreprenoriale – cum ar fi RePatriot Moldova, Asociația Diaspora Business Connection, sau rețelele profesionale ale moldovenilor din România și alte țări – oferă sprijin informal pentru cei care doresc să revină și să investească în Moldova. Cu toate acestea, impactul politicilor existente rămâne parțial limitat de birocrăția excesivă, lipsa unei strategii unitare și dificultățile de coordonare interinstituțională. Numeroși migranți reîntorși semnalează nevoia de proceduri mai simple pentru recunoașterea diplomelor și calificărilor, precum și de acces mai facil la finanțare și la locuri de muncă potrivite. Pentru a valorifica pe deplin potențialul migranților reîntorși, Republica Moldova are nevoie de:

- o strategie națională coerentă de reintegrare, care să conecteze domeniile educației, ocupării forței de muncă și antreprenoriatului;
- programe bilaterale cu România, pentru recunoașterea automată a diplomelor și experienței profesionale;
- extinderea parteneriatelor locale între primării, diaspora și sectorul privat;
- măsuri fiscale stimulative pentru migranții care revin și investesc în țară.

Astfel, politicile de reintegrare nu ar trebui privite doar ca intervenții sociale, ci ca instrumente de dezvoltare durabilă, care pot transforma migrația de revenire într-un vector al modernizării economice și instituționale a Republicii Moldova.

Provocări ale reintegrării

Reintegrarea migranților reîntorși în Republica Moldova reprezintă un proces complex, marcat de multiple provocări economice, sociale, culturale și psihologice. Deși tot mai mulți cetățeni aleg să revină acasă după perioade petrecute în România sau în alte state europene,

procesul de adaptare la realitățile moldovenești este adesea dificil și de lungă durată. Una dintre principalele dificultăți este de natură economică. Diferențele semnificative dintre nivelul salariilor din Republica Moldova și cel din țările gazdă determină o percepție de regres material imediat după întoarcere. Mulți reveniți întâmpină dificultăți în identificarea unui loc de muncă stabil și bine plătit, compatibil cu experiența și competențele acumulate peste hotare. Lipsa locurilor de muncă atractive în localitățile rurale, unde se întorc majoritatea migranților, accentuează riscul re-emigrării. De asemenea, recunoașterea calificărilor și diplomelor obținute în străinătate rămâne un proces anevoios și birocratic, descurajând integrarea profesională a specialiștilor formați în alte sisteme educaționale. În cazul absolvenților moldoveni ai universităților din România, procedurile administrative sunt adesea complicate, în pofida proximității culturale și lingvistice dintre cele două state. Pe plan social și cultural, revenirea presupune o readaptare la normele, valorile și mentalitățile societății moldovenești. Persoanele revenite după o perioadă îndelungată în Occident sau în România constată frecvent discrepanțe între așteptările lor privind transparența instituțională, disciplina profesională și calitatea serviciilor publice și realitățile cotidiene din Moldova. Această diferență de percepții generează, uneori, sentimentul de înstrăinare în propria țară și dificultăți de reacomodare la mediul socio-instituțional.

O altă dimensiune a reintegrării o constituie relațiile familiale. După ani de separare, mulți migranți revin într-un context familial transformat: copiii s-au adaptat altor culturi, părinții au îmbătrânit, iar legăturile de cuplu au fost afectate de distanță. Reunificarea familiei implică eforturi emoționale și adaptări psihologice considerabile, care pot influența succesul reintegrării. La nivel instituțional, migranții reîntorși se confruntă cu birocrație, proceduri neclare și lipsa unui sistem de informare centralizat privind drepturile și oportunitățile de reintegrare. Deși există centre de informare și programe de consiliere, acestea sunt limitate în acoperire geografică și capacitate. Autoritățile locale dispun rareori de resurse suficiente pentru a sprijini reveniții, iar colaborarea dintre instituțiile centrale și cele regionale este fragmentată. Pe plan psihologic, revenirea poate genera stres, incertitudine și chiar dezamăgire, mai ales atunci când realitatea din țară nu corespunde așteptărilor formate în străinătate. În lipsa unui sprijin comunitar și a unei recunoașteri sociale, unii migranți percep revenirea ca un pas înapoi, ceea ce duce la migrație circulară – pendularea continuă între plecare și revenire. În concluzie, provocările reintegrării în Republica Moldova nu se limitează la sfera economică, ci includ aspecte instituționale, sociale și culturale care necesită o abordare complexă și intersectorială. Reintegrarea durabilă poate fi asigurată doar prin:

- dezvoltarea unor mecanisme eficiente de consiliere și sprijin personalizat;
- simplificarea procedurilor administrative pentru recunoașterea calificărilor și obținerea sprijinului financiar;
- implicarea autorităților locale în procesele de reintegrare;

- promovarea modelelor pozitive de revenire și combaterea stigmatizării sociale a celor care revin.

Astfel, transformarea revenirii într-un proces sustenabil presupune nu doar politici economice adecvate, ci și o schimbare de mentalitate la nivel societal, prin care experiența migratorie să fie recunoscută ca o sursă de progres, nu ca o ruptură.

Cooperarea cu diaspora și rolul rețelelor transnaționale

Diaspora moldovenească reprezintă una dintre cele mai importante resurse externe ale Republicii Moldova, având un impact semnificativ asupra dezvoltării economice, sociale și culturale a țării. Cu o distribuție geografică extinsă în România, Italia, Franța, Germania, Marea Britanie și alte state europene, diaspora moldovenească a devenit un actor transnațional activ, implicat tot mai mult în procesele de dezvoltare locală și în consolidarea legăturilor dintre Moldova și spațiul european. În ultimele două decenii, România a jucat un rol central în formarea unei diaspore educaționale și profesionale moldovenești, oferind oportunități de studii, integrare și obținere a cetățeniei române. Această categorie de migranți – adesea tineri specialiști, cadre universitare, antreprenori sau medici – menține o dublă apartenență și contribuie activ la dezvoltarea ambelor state. Mulți dintre ei devin mediatori culturali, economici și instituționali între Republica Moldova și România, facilitând transferul de cunoștințe, bune practici și resurse financiare. Pentru valorificarea potențialului diasporei, Guvernul Republicii Moldova a dezvoltat un cadru instituțional specific. Biroul pentru Relații cu Diaspora (BRD) coordonează politici și programe de implicare a diasporei în viața socio-economică a țării. Printre cele mai relevante inițiative se numără:

- Diaspora Engagement Hub (DEH) – program destinat susținerii proiectelor culturale, educaționale și civice inițiate de diaspora;
- Programul DOR – Diaspora, Origini, Reveniri, care conectează tinerii din diaspora cu Republica Moldova prin activități educaționale și de voluntariat;
- Forumurile „Diaspora Business” și „Diaspora Profesională”, organizate periodic pentru consolidarea cooperării economice și profesionale între migranți și instituțiile din țară.

Pe lângă acțiunile guvernamentale, rețelele diasporale independente – precum Asociația Diaspora Business Connection, RePatriot Moldova, sau rețelele de absolvenți ai universităților românești – contribuie activ la transferul de competențe, la investiții și la sprijinirea tinerilor reveniți. De asemenea, diaspora locală din România joacă un rol de liant între cele două state, prin inițiative educaționale, culturale și economice, care susțin integrarea și mobilitatea bilaterală. Organizațiile internaționale, precum Organizația Internațională pentru Migrație (OIM), PNUD, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și

Cooperare (SDC) sau Uniunea Europeană, contribuie la consolidarea cooperării cu diaspora prin proiecte de tip „migrație și dezvoltare locală”, care facilitează implicarea migranților în dezvoltarea comunităților de origine. Totuși, această cooperare rămâne fragmentată și insuficient coordonată între nivelul central și cel local. Deși există numeroase inițiative, lipsa unei strategii integrate de implicare a diasporei limitează impactul pe termen lung al proiectelor. Multe inițiative depind de finanțare externă și nu dispun de mecanisme durabile de continuare după finalizarea sprijinului internațional.

Pentru a asigura o cooperare eficientă și sustenabilă, este necesară:

- consolidarea parteneriatelor instituționale între autoritățile centrale, locale și rețelele diasporale;
- dezvoltarea unui cadru legislativ care să faciliteze investițiile și transferul de cunoștințe;
- crearea unei platforme digitale unificate a diasporei, care să conecteze migranții, mediul academic, administrația publică și mediul de afaceri;
- promovarea diplomației diasporei – recunoașterea oficială a rolului reprezentanților diasporei ca mediatori ai intereselor naționale în spațiul european.

Astfel, cooperarea cu diaspora și rețelele transnaționale devine un instrument cheie al modernizării Republicii Moldova, contribuind nu doar la reintegrarea migranților reveniți, ci și la integrarea treptată a țării într-un spațiu european de mobilitate, cunoaștere și solidaritate socială.

Date de teren

Analiza primară a datelor de teren a produs următoarele rezultate.

Prezentări de caz:

Cazul I Corina N.

Corina N., a migrat din Republica Moldova în România pentru studii universitare la Iași (licență și master). După absolvire, a obținut cetățenia română și a început să practice avocatura ca liber profesionist. Experiența migrațională i-a adus atât beneficii, cât și provocări. Printre beneficii, Corina menționează calitatea sistemului educațional românesc și oportunitățile profesionale pe care nu le-ar fi avut în Moldova. Printre provocări, se numără

dificultățile inițiale de integrare, discriminarea resimțită în anii de studenție și barierele administrative legate de statutul de student străin.

Deși păstrează legătura cu Republica Moldova și revine periodic, Corina nu își vede viitorul acolo, motivând decizia prin instabilitatea politică și lipsa perspectivelor economice. Totuși, ea consideră că migrația de revenire aduce beneficii pentru comunitățile de origine, prin transferul de valori, practici și experiențe pozitive acumulate în state mai dezvoltate.

Cazul II Olesea B.

Olesea B., a plecat din Republica Moldova în Italia în anul 2011, imediat după liceu, alegând să studieze la Bologna, unde a absolvit facultatea de Drept. Deși la început a întâmpinat dificultăți legate de adaptarea culturală și lingvistică, a reușit să se integreze cu sprijinul altor studenți moldoveni și prin participarea la cursuri intensive de italiană. Ulterior, a lucrat în domeniul turismului, dar după nașterea copiilor a ales să se concentreze pe activități profesionale online, în domeniul sănătății, care îi permit să îmbine responsabilitățile familiale cu viața profesională.

Olesea deține cetățenie moldovenească și italiană și este căsătorită cu un cetățean român, având astfel și o legătură directă cu România. Ea recunoaște rolul important pe care l-a avut sprijinul statului italian, atât prin burse și acces la educație, cât și prin servicii medicale și sociale gratuite în perioada maternității.

Deși revine ocazional în Republica Moldova, afirmă că nu se mai regăsește acolo și nu își dorește să se întoarcă pentru a locui permanent. În schimb, dacă ar fi să se mute din Italia, ar alege România (în special Cluj, orașul soțului), considerând că aceasta oferă un mediu mai favorabil dezvoltării personale și familiale decât Moldova. Ea subliniază însă că migrația de revenire ar putea avea efecte pozitive asupra Republicii Moldova, prin transfer de idei, practici și resurse, dar că acest lucru depinde mult de capacitatea statului de a oferi oportunități reale pentru cei care se întorc.

Cazul III Tatiana T.

Tatiana T., a început studiile de medicină în Chișinău, iar după trei ani s-a transferat la Iași și ulterior la București, unde și-a continuat rezidențiatul. Experiențele internaționale, inclusiv stagiile din Franța prin programe Erasmus, i-au oferit o perspectivă comparativă asupra sistemelor de sănătate și oportunități profesionale valoroase.

Adaptarea în România a fost însoțită de provocări lingvistice și culturale, precum diferențele de tradiții religioase și percepțiile despre moldoveni. Tatiana a întâlnit și situații de discriminare, dar consideră că experiența profesională acumulată în România este mult mai valoroasă decât oportunitățile pe care le-ar fi avut în Republica Moldova.

În prezent, lucrează ca medic rezident într-un spital de stat din București, iar soțul ei, tot medic, activează atât în sistemul public, cât și în cel privat. Ea apreciază oportunitățile de

carieră din România și consideră că, pentru profesioniștii în medicină, aceasta rămâne o țară foarte bună.

Deși revine periodic în Republica Moldova și păstrează legătura cu familia, nu își dorește să revină definitiv, invocând atât motive economice, cât și instabilitatea geopolitică. Totuși, ea recunoaște că migrația de revenire ar putea fi benefică pentru Moldova, prin transferul de competențe și valori profesionale.

Cazul IV Vasile T.

Vasile, a plecat din Republica Moldova la studii în România și s-a stabilit aici, urmând o carieră în domeniul ospitalității. După experiențe de muncă în Cluj, a devenit managerul unei francize Tucano Cafe. Obținerea cetățeniei române i-a permis să dezvolte afacerea într-un cadru legislativ mai prietenos decât cel din Moldova, beneficiind inclusiv de programe de finanțare precum Start-Up Nation.

Experiența sa arată avantajele României ca spațiu pentru inițiativă antreprenorială: acces rapid la credite, proiecte europene, o economie „tânără” cu multe oportunități. Totuși, el semnalează și dificultăți: impozite ridicate, birocrație și controale frecvente.

Vasile consideră că, dacă republica Moldova ar implementa programe similare pentru sprijinirea tinerilor antreprenori, acestea ar putea stimula întoarcerea. În același timp, el nu intenționează să revină definitiv în țara de origine, afirmând că s-a „acomodat” în România și că viitorul său profesional este aici. Familia și prietenii din Republica Moldova rămân un motiv de vizite, dar nu și de revenire permanentă.

Cazul V Aurelia S.

Aurelia S., a plecat din Republica Moldova în 2017 pentru a-și continua studiile universitare la Sibiu, unde a absolvit licența și masteratul în comunicare, relații publice și publicitate. Stabilită de șapte ani în România, ea lucrează în prezent în domeniul marketingului digital, având o carieră stabilă și o viață personală bine integrată (urmează să se căsătorească cu un cetățean român).

Tranziția nu a fost lipsită de dificultăți: obținerea cetățeniei române a durat patru ani, iar până atunci s-a confruntat cu restricții legale privind munca (doar 4 ore/zi cu permis de ședere). De asemenea, a trecut prin perioade de precaritate financiară în timpul studiilor, iar procesul de adaptare la mediul social și cultural din România a fost gradual.

Deși părinții și sora ei au experiențe de migrație și revenire în Republica Moldova (tatăl din Germania, sora din Turcia), Aurelia declară că nu intenționează să revină definitiv. Ea apreciază oportunitățile profesionale și nivelul de trai din România și consideră că revenirea în Moldova i-ar crea dificultăți de reintegrare socială și profesională. Totuși, menționează că migrația de revenire poate aduce beneficii comunităților de origine, prin transfer de

competențe și experiențe, cu condiția ca statul să ofere sprijin concret (granturi, digitalizare, programe de antreprenariat).

Cazul VI Octavian C.N.

Octavian, a venit în România pentru studii universitare la Cluj-Napoca, unde a urmat atât licența, cât și masteratul. El s-a stabilit în România, pe perioada studiilor, din motive personale nu a obținut cetățenia română și prin urmare după finalizarea studiilor se reîntoarce acasă în Republica Moldova, integrându-se profesional în domeniul său.

În procesul de adaptare a întâmpinat dificultăți legate de statutul de student străin (proceduri administrative, costuri suplimentare pentru acte, limitări privind angajarea), dar a beneficiat de sprijin prin burse și de oportunitățile educaționale din România. Experiența academică i-a oferit șansa de a-și construi o carieră, iar mediul cultural din Cluj-Napoca i-a facilitat integrarea.

Totuși, el recunoaște importanța migrației de revenire pentru Republica Moldova, prin transferul de cunoștințe și valori europene.

Cazul VII Lilia O.

Lilia O., este stabilită în România de 12 ani. A venit pentru studii universitare, a absolvit licența la Craiova și masteratul la București, iar ulterior s-a întors în Craiova, unde trăiește alături de soțul ei (cetățean român). Între timp, și-a obținut cetățenia română și a devenit antreprenoare, deschizând un centru de limbi străine unde predă limba germană.

Experiența ei de migrație a fost motivată de dorința de a obține studii de calitate, într-un sistem pe care îl percepea mai corect decât cel din Republica Moldova. Adaptarea nu a fost lipsită de dificultăți: bariere lingvistice (dialectul oltenesc), acomodarea într-un nou oraș, birocrația pentru obținerea cetățeniei și experiențe ocazionale de discriminare. Totuși, prin perseverență și sprijinul familiei soțului, a reușit să se integreze și să își îndeplinească visul profesional.

Lilia nu intenționează să revină în Republica Moldova, considerând că acolo oportunitățile profesionale și sociale sunt limitate, iar procesul de reintegrare ar fi dificil. Totuși, ea recunoaște că migrația de revenire poate aduce beneficii comunităților de origine (prin locuri de muncă, repopularea satelor, diversificarea economiei), cu condiția ca statul să creeze politici și stimulente clare pentru cei care aleg să revină.

Cazul VIII Irina S.

Irina S., locuiește în Londra de peste cinci ani, unde a ajuns inițial pentru a-și vizita logodnicul (actualul soț). Pandemia de COVID-19 i-a schimbat planurile, obligând-o să rămână în Marea

Britanie și să se adapteze la un context dificil. Primele luni au fost marcate de izolare, lipsa activităților sociale și provocări legate de climatul rece și umed, care i-au afectat starea emoțională.

Cu toate acestea, Irina a reușit să se integreze profesional, fiind angajată ca receptionistă într-un hotel, iar soțul ei activează în domeniul construcțiilor. Adaptarea a fost susținută și de sprijinul rudelor stabilite anterior în Marea Britanie.

Experiența migrației a scos în evidență diferențele dintre Republica Moldova, România și Occident, în special în ceea ce privește sistemul educațional, piața muncii și modul de viață. Irina apreciază oportunitățile oferite de Londra, dar se confruntă cu dorul de familie și cu dificultatea de a se adapta la climă. Ea nu exclude revenirea în Republica Moldova sau România, menționând chiar intenția de a se întoarce peste câțiva ani, mai ales pentru a fi mai aproape de familie.

Cazul IX Olga A.

Olga A., este originară din sudul Republicii Moldova și lucrează în Italia de peste 10 ani, în domeniul îngrijirii persoanelor vârstnice. A plecat în 2014, după unsprezece ani de muncă la o școală din satul natal, fiind motivată de nevoia de a-și sprijini financiar fiicele studente,

Procesul de plecare a fost dificil: Olga a obținut cetățenia română după aproape doi ani de demersuri birocratice, iar la sosirea în Italia nu cunoștea limba. Primele luni au fost foarte grele, marcate de izolare și de adaptarea la o cultură complet diferită. Cu sprijinul rudelor și al altor migranți, a învățat limba italiană și a reușit să se angajeze legal, lucrând cu contract de muncă.

În decursul anilor, Olga a avut grijă de mai multe persoane vârstnice, trecând prin experiențe solicitante, inclusiv situații de abuz emoțional sau fizic cauzate de afecțiunile celor îngrijiți. Cu toate acestea, și-a menținut perseverența, învățând din fiecare experiență și construindu-și o rețea de sprijin între moldoveni și români din Italia.

Olga revine în Republica Moldova în fiecare vară, pentru 3–4 luni, iar restul anului îl petrece în Italia. Deși afirmă că îi este dor de familie și de satul natal, nu intenționează să revină definitiv, întrucât consideră că în Moldova nu ar avea siguranță financiară și profesională. Totuși, prin remitențele trimise și prin experiența acumulată, contribuie indirect la bunăstarea familiei și la menținerea legăturilor sociale transnaționale. Iar fiica ei mai mare Nadejda D., își realizează studiile în Craiova!

Cazul X Nadejda D.

Nadejda D., originară din raionul Basarabeasca, este medic rezident în Craiova, unde s-a stabilit împreună cu soțul ei, tot originar din Republica Moldova. Provenind dintr-o familie în care aproape toți membrii au emigrat – mama și socrii în Italia, tatăl și cumnatul în Germania

– Nadejda reprezintă o nouă generație de migranți educați care aleg România pentru studii și dezvoltare profesională.

Ea a absolvit Facultatea de Medicină din Chișinău și a venit în România pentru rezidențiat, fiind atrasă de condițiile mai bune de muncă și de oportunitățile de formare. Experiența în Craiova este descrisă ca pozitivă, deși au existat provocări legate de integrare și de atitudinile locale față de moldoveni.

În familie, migrația este o realitate cotidiană: părinții și socrii sunt plecați de peste zece ani, iar vizitele acasă sunt rare. Cu toate acestea, mențin legătura strânsă cu rudele, iar mama revine periodic în țară, fiind ajutată de bunica pentru a-și păstra locul de muncă în Italia.

Nadejda percepe migrația ca un fenomen ambivalent – pozitiv pentru individ, dar negativ pentru țară. Ea observă că mulți dintre cunoscuții săi s-au adaptat complet în străinătate și nu intenționează să revină. În același timp, remarcă apariția unor exemple de migrație de revenire în satul natal, unde unii au deschis mici afaceri (săli de dans, sere de legume), deși confruntate cu dificultăți birocratice și lipsa sprijinului statului.

Ea consideră că principalele obstacole pentru revenire sunt mentalitatea diferită, salariile mici, lipsa predictibilității economice și birocrăția. Propune ca soluții: crearea de programe de sprijin pentru tinerii profesioniști, simplificarea procedurilor pentru deschiderea afacerilor și garantarea unui salariu decent, estimat de ea la „cel puțin 1000 de euro” pentru un tânăr rezident.

Cazul XI Marcela A.

Marcela A., este contabilă în Chișinău și, deși provine dintr-o familie cu un istoric puternic de migrație (mama în Italia, tatăl în Germania, sora în România), a ales să rămână în Republica Moldova. Ea a absolvit Facultatea de Contabilitate și un masterat în Audit la Universitatea de Stat din Moldova și lucrează în sectorul privat.

Marcela a avut experiențe temporare de muncă în Italia, în timpul verilor din perioada studenției, când mergea să-și viziteze mama și lucra sezonier. Deși i-a plăcut experiența, a considerat viața acolo prea grea din punct de vedere moral și nu dorește să emigreze. Motivele deciziei sale de a rămâne sunt legate de stabilitatea profesională, atașamentul față de țară și teama de a rupe legăturile familiale.

Ea percepe migrația ca un fenomen cu impact negativ asupra relațiilor familiale și asupra societății, întrucât reduce forța de muncă specializată și destramă familiile. Totuși, consideră că migrația de revenire poate fi benefică, atât pentru cei care se întorc, cât și pentru comunitățile de origine, prin transferul de experiențe și practici.

Marcela menționează și obstacolele majore pentru reintegrarea celor reveniți: salariile mici, lipsa locurilor de muncă atractive și birocrăția. Ea subliniază nevoia de politici guvernamentale care să încurajeze întoarcerea, inclusiv prin creșterea salariilor și reducerea impozitelor.

Cazul XII Inga C.

Inga C., a părăsit Republica Moldova în 2006, la vârsta adolescenței, pentru a-și continua studiile în România. A absolvit Liceul de Contabilitate din Miroslava, lângă Iași, iar ulterior Facultatea de Economie și Afaceri Internaționale. În 2011, s-a mutat în Italia, unde s-a stabilit alături de soțul ei, de origine română.

În prezent, locuiește în Parma și are doi copii născuți în Italia. Adaptarea inițială a fost dificilă, confruntându-se cu rasism și diferențe culturale, însă sprijinul familiei și dorința de integrare au ajutat-o să se adapteze. În Italia, Inga a lucrat în diverse domenii – curățenie, fabrică și traduceri – menționând că barierele lingvistice și recunoașterea diplomelor străine sunt obstacole importante pentru migranți.

Ea descrie sistemul italian ca fiind mai prietenos pentru familii: nașterile și controalele medicale sunt gratuite, iar statul oferă alocații generoase și bonusuri pentru copii. În același timp, observă că integrarea completă în societatea italiană este dificilă, întrucât „italienii acceptă străinii doar până la un punct”.

Inga menționează că majoritatea rudelor sale (mama, fratele, verișorii, prietenii apropiați) trăiesc și ei în Italia, ceea ce a consolidat decizia familiei de a rămâne definitiv acolo. Totuși, deține o locuință în Iași, unde intenționează să se mute după pensionare: „acasă e acolo unde e familia, dar la bătrânețe ne vom întoarce în România, nu în Moldova.”

În opinia ei, migrația de revenire este posibilă doar dacă statul oferă locuri de muncă bine plătite, stabilitate economică și condiții de trai decente. Ea consideră că principalul motiv al plecărilor rămâne nivelul scăzut al salariilor, iar pentru o reintegrare reală ar fi necesară „menținerea populației acasă” mai degrabă decât „chemarea înapoi” a celor plecați.

Cazul XIII Andreea U.

Andrea U., este o tânără originară din Republica Moldova, stabilită în România, unde a urmat studiile universitare și s-a integrat profesional. Ea reprezintă o categorie tot mai frecventă de migranți educaționali care, după finalizarea studiilor, aleg să rămână în țara gazdă datorită oportunităților mai bune de carieră și a mediului socio-cultural stabil.

Motivațiile migrației sale au fost inițial educaționale, dar treptat s-au transformat într-o alegere de viață pe termen lung. Andrea a apreciat sistemul educațional românesc, care i-a oferit acces la resurse academice moderne și la un cadru favorabil dezvoltării personale. Ulterior, angajarea într-un domeniu corespunzător pregătirii a consolidat decizia de a rămâne.

Interviul evidențiază o integrare reușită atât pe plan profesional, cât și social. Andrea se simte apropiată de cultura română și consideră România o extensie firească a propriei identități. În același timp, menține legătura cu familia din Republica Moldova și vizitează periodic localitatea de origine.

Cazul ei reflectă un model de migrație de succes, în care mobilitatea educațională devine un factor de integrare definitivă. Andrea nu intenționează să revină în Republica Moldova, dar rămâne conectată emoțional la rădăcini. Povestea ei ilustrează, totodată, potențialul pozitiv al mobilității tinerilor din spațiul românesc și contribuția lor la consolidarea legăturilor culturale și profesionale dintre România și Republica Moldova.